

BILTEN 07

ROD I BEZBEDNOST

JAN 2012.

**BEOGRADSKI CENTAR ZA
BEZBEDNOSNU POLITIKU**

Urednice: Maja Bjeloš i Gorana Odanović

Recezentkinja: Sonja Stojanović

Saradnici: Đorđe Turukalo, Centar E8

MAN 2012: NEW BALKAN BOY

SRBIJA

- ❖ Muškarac u Srbiji u 2012. godini – nasilnik ili emotivac? (2)
- ❖ Žene u zatvoru (5)

IZ SVETA

- ❖ Da li je bojno polje postalo dečije igralište? – Priča o deci vojnicima (10)

- ❖ SAD usvojile NAP za primenu Rezolucije 1325 SB UN (14)

Srbija

Muškarac u Srbiji u 2012. godini – nasilnik ili emotivac?

Predstavljamo glavne nalaze istraživanja koncepta rodno zasnovanog nasilja, kao i stavova prema rodno zasnovanom nasilju kod srednjoškolaca u Srbiji.

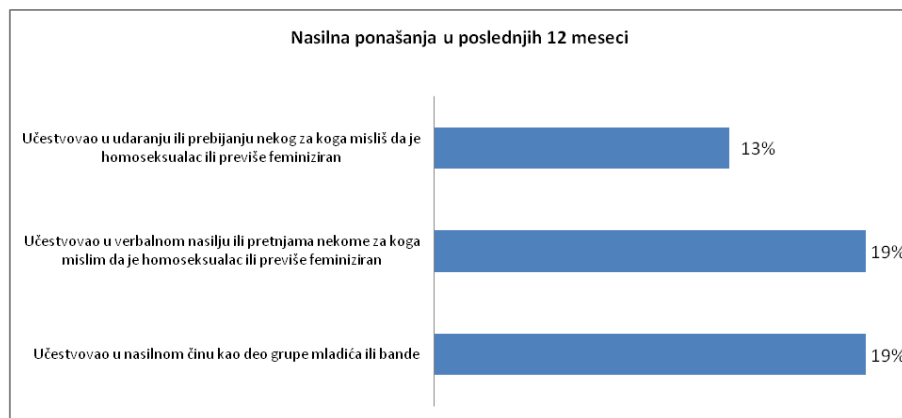
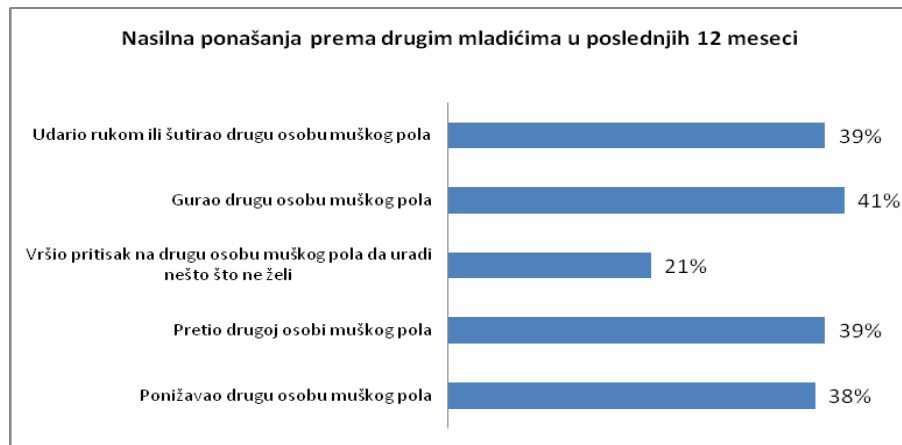
Istraživanje sprovedeno u 16 gradova Srbije (Beograd, Loznica, Novi Pazar, Velika Plana, Požarevac, Apatin, Smederevo, Despotovac, Obrenovac, Bački Petrovac, Ub, Temerin, Kladovo, Kikinda, Krupanj, Prokuplje) među 1461 mladića uzrasta od 14 do 19 godina starosti radi ispitivanja stavova mladih muškaraca o rodnoj ravnopravnosti, rodnim ulogama, kao i stavova o rodno zasnovanom nasilju, ukazuje na trend porasta nasilja mladića prema različitim društvenim grupama, ali i međusobnog nasilja. Podaci su prikupljeni u periodu od oktobra 2011. do januara 2012. godine.

Nasilje muškaraca prema muškarcima

Rezultati istraživanja pokazuju visok procenat nasilnog ponašanja među mladićima u Srbiji u proteklih godinu dana. Čak 39% mladića izjavilo je da je u proteklih godinu dana primenilo neki oblik fizičkog nasilja nad drugim mladićima, dok je isti procenat mladića izjavio da su u proteklih godinu dana pretili ili ponižavali drugog mladića. Manji procenat mladića (19%) je izjavio da su u proteklih godinu dana učestvovali u nasilnom činu kao deo grupe mladića ili bande.

U okviru nasilnog ponašanja mladića prema drugim mladićima zapaža se da je najveće nasilje, verbalno

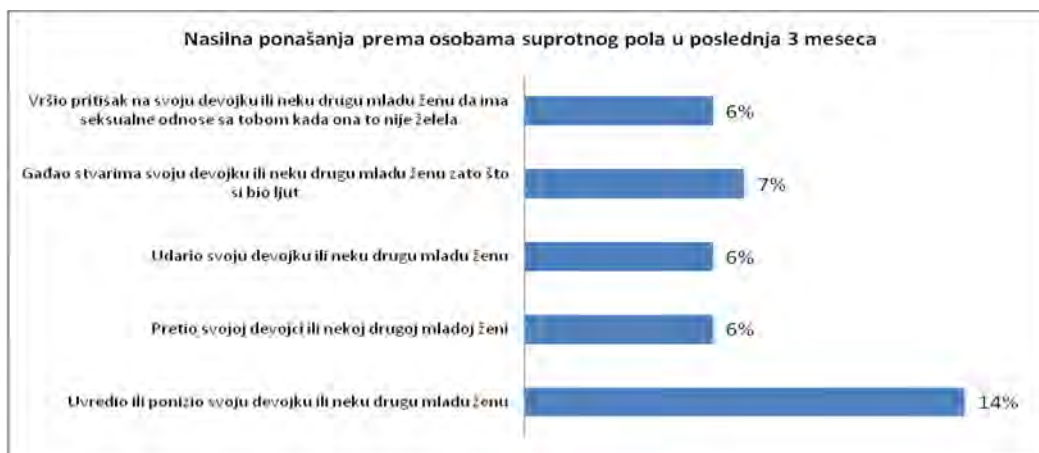
i/ili fizičko, ispoljeno prema osobama drugačije seksualne orijentacije. Pored toga, dokaz da smo još uvek homofobično društvo ilustruje i podatak da 38% ispitanika smatra da je nasilje prema homoseksualcima uvek opravdano, dok je 58% ispitanika izjavilo da nikada ne bi imali druga koji je homoseksualac.

Nasilje i stavovi o nasilju prema ženama

Istraživanje ukazuje i na visok stepen nasilja prema osobama ženskog pola, u poslednja 3 meseca istraživanja (novembar 2011 – januar 2012.). Tako je 6% mladića izjavilo da su u pomenutom periodu izvršili neki oblik fizičkog nasilja prema osobi suprotnog pola, dok je 14% ispitanika izjavilo da su vređali ili ponižavali neku osobu suprotnog pola. Pored toga, 6% ispitanika izjavljuje da su u proteklih 6 meseci vršili pritisak na osobu suprotnog pola da ima seksualne odnose sa njima kada ona to nije želela. Analizom stavova ispitanika prema rodno

zasnovanom nasilju, dobijeni su podaci koji pokazuju da 28% ispitanika smatra da je fizičko nasilje prema ženi opravdano ukoliko žena prevari muškarca. Da postoje situacije kada žena zasluđuje da bude ošamarena, smatra 18% ispitanika, dok samo 1% ispitanika smatra da je neprilično ponašanje žena glavni razlog seksualnog uznemiravanja.

Ko je pravi muškarac?

Mišljenja o tome koje karakteristike odlikuju pravog muškarca bila su podeljena. Većina mladića je navela da pravi muškarac jeste emotivan, ne deli poslove na muške i ženske, podržava svoju partnerku, porodicu i decu, dok nezanemarljiv broj mladića, sa druge strane, smatra da je upravo takav muškarac oličenje „papučara“ i „slabića“. Stavovi o tome da li pravi muškarac u javnosti treba da pokaže svoje emocije takođe su različiti. Za jedne pokazivanje emocija je „blam“, dok drugi ispitanici smatraju da je normalno da muškarac pokazuje emocije u javnosti (npr. da plače) i da to nije slabost.

Nezavisno od toga da li muškarac treba da bude emotivan i brižan, opšti stav o ulogama žena i muškaraca u privatnom i javnom životu je „ženi mesto kod kuće“ a da je muškarac taj koji treba da radi i zarađuje. Muškarac treba da bude edukovan, da se bavi sportom, da nije lenj i da predstavlja dobar uzor u porodici i društvu. Za ženu nije fa-

kultet, posao i slične stvari, to onda nije žena. Treba da bude kod kuće – navode mladići.

Ima i izuzetaka od opšteg mišljenja po kojima neki mladići smatraju da žena predstavlja stub porodice u braku, koji je zajednica; „majka je svetinja“ i treba da bude uzor deci. Pored toga, žene treba da se školuju i rade, ali i da vaspitavaju decu. Ipak, iz svega navedenog, očigledno je da se i dalje krećemo u okvirima patrijarhalnih obrazaca u kojima „biti muško“ znači biti nepopustljiv i agresivan.

Koji su izvori i uzroci nasilja?

Rezultati istraživanja pokazuju da najveća povezanost postoji između doživljenog nasilja i nasilnih ponašanja. Ispitanici koji su u proteklih 12 meseci doživeli neki oblik nasilja, skloniji su da neki oblik nasilja i izvrše. Zatim, njihovo nasilništvo često je uslovljeno „kodeksom časti“ vršnjačke grupe kojoj pripadaju. Mladići u više gradova Srbije kao izvor nasilja navode postojanje klanova u školi koju pohađaju, kako muških tako i ženskih. Klanovi su grupe koje broje svega par članova, najčešće istog pola, sastavljene od najpopularnijih učenika određenog razreda. Oni vrše nasilje nad vršnjacima, koje je najčešće verbalno u ženskim, a fizičko u muškim klanovima. Stupanje u članstvo u nekim klanovima koji nisu istopolni često uključuje inicijaciju tokom koje mlada osoba, koja želi da pristupi tom klanu, mora da ima seksualni odnos sa svima u klanu. Pored klanova, istraživanje je obuhvatilo i povezanost pripadnosti navijačkoj grupi i nasilnog ponašanja. Pripadnost navijačkoj grupi je nešto što se percipira kao jedan od nužnih opisa muškosti. Nimalo nije neobično da većina muškaraca na pitanje „Za koga navijaš?“ ima spreman odgovor i niz stavova koji su vezani za tim za koji navija. Takođe, svi smo svedoci

toga da navijačke grupe međusobno gaje netrpeljivost, a fizički obračuni nisu retkost. Biti navijač znači: biti hrabar, spretn, spreman na akciju, tuču, vređanje itd. Znači biti deo velike grupe snažnih i opasnih muškaraca kojih se mnogi boje, a koji navijaju za isti tim. U ovakvim krugovima veoma je snažna promocija nasilja i demonstracija sile koja se ne mora nužno ispoljiti tokom navijačkih događaja, odnosno utakmica. Zbog toga nije iznenađujuće da rezultati pokazuju povezanost između pripadnosti navijačkoj grupi i određenih oblika nasilnog ponašanja.

- 42% ispitanika smatra da treba razlikovati „muške“ i „ženske poslove“ u domaćinstvu
- 17% ispitanika smatra da muškarci imaju više prava da dobiju posao od žena, a 15% ispitanika smatra da osobe ženskog pola dobijaju posao zahvaljujući fizičkom izgledu ili spletkama
- 27% ispitanika smatra da je za dobrobit porodice najoptimalnije da muškarac radi, da žena ostaje kod kuće i odgaja decu
- 36% ispitanika smatra da je muškarac taj koji odlučuje u svojoj kući
- 33% ispitanika smatra da je kupanje i hranjenje dece obaveza majke
- 23% ispitanika smatra da je muškarac taj koji odlučuje o tome kada i kako će imati seksualne odnose

Nasilno ponašanje može biti uzrokovano i rasprostranjenom upotrebom psihoaktivnih supstanci među mladićima, naročito alkohola. Od ukupnog broja ispitanika 65% mladića izjavljuje da alkohol redovno konzumira, dok je za upotrebu cigareta (17%) i droga (6%), taj procenat nešto manji. Zabrinjava činjenica da veliki broj ispitanika navodi da alkohol konzumira „kako bi se oslobodili stresa i rešili probleme“. Zabrinjavajuće su i izjave mladića da se **nasilje** doživljava **kao način rešavanja problema**.

Šta učiniti da se stanje promeni?

Imajući u vidu da ispitanici nasilje navode kao rešenje problema postoji potreba za novim i drugačijim strategijama rešavanja problema koje nisu samodestruktivne i destruktivne. Jedno od rešenja jeste organizovanje treninga za mlade koji se bave nenasilnom komunikacijom i osnaživanjem mladih. Sa druge strane, zabeleženo je da je konzumiranje alkohola vid zabave, što stvara prostor za organizovanje različitih aktivnosti zabavnog karaktera, koje ujedno mogu biti i edukativne. Vrlo je moguće da je nedostatak vannastavnih aktivnosti jedan od uzroka ovakve situacije. Privući mlade na ovakav način može u mnogome da doprinese rešavanju ovog, veoma bitnog, problema.

Između tvrdnji koje se odnose na samopouzdanje i podršku društva i učestalosti nasilnih ponašanja nisu pronađene značajne povezanosti, a potencijalni razlog tome jeste izbor tvrdnji koje su ušle u upitnik. To znači da ova dva faktora u budućim istraživanjima ne smeju biti zanemareni kao činoci koji mogu biti povezani sa nasilnim ponašanjima. Kako su samopouzdanje i samopoštovanje koncepti koji se grade na osnovu niza samo-evaluacija i evaluacija možemo reći da u tome veliku ulogu imaju rodne uloge, očekivanja od njih i njihovo

(ne)ostvarivanje. Ove samoprocene i procene drugih su u ovom uzrastu ispitanika veoma bitne, te bi dalje trebalo ispitati kako bi se na tome moglo raditi a u kontekstu prevencije rodno zasnovanog nasilja.

Istraživanje je urađeno u okviru projekta „Mladići kao saveznici u sprečavanju nasilja i sukoba na zapadnom Balkanu“ koji sprovodi Centar E8 i CARE International NW Balkans, a finansira Ministarstvo inostranih poslova Kraljevine Norveške, već četiri godine u Srbiji. Istraživanje je rađeno na osnovu posebno izrađenog upitnika. Dodatno, u četiri grada (Beograd, Loznica, Novi Pazar i Kostolac (opština Požarevac) održane su fokus grupe na temu rodne ravnopravnosti i rodno zasnovanog nasilja kako bi uvid u problem bio što potpuniji. Projekat se bavi prevencijom rodno zasnovanog nasilja među mladićima i rodnim normama u smislu promocije rodne ravnopravnosti.

Takođe, projektom se obraća pažnja i na rizično ponašanje vezano za zdravlje i nasilje sa kojim se suočavaju muškarci, a koje zahteva uključivanje dečaka i mladića (muškaraca širom društva) u preispitivanje stavova, uverenja i ponašanja koje utiče na izbore koje vrše dečaci i muškarci (kao i devojčice i žene).

Autorke: Ivana Jakovljević, Branislava Arsenov, Centar E8.

Žene u zatvoru

Žene u zatvorima su postale tema koja sve više zaokuplja pažnju medija i šire javnosti, iako su istraživanja o ljudskim pravima žena u zatvorima u Srbiji retka. Značajan doprinos istraživanju ove teme pored Helsinškog odbora za ljudska prava i nezavisnih eksperata/kinja dalo je Viktimološko društvo Srbije svojim dugogodišnjim radom, ali i sprovođenjem projekta [Ljudska prava žena u zatvoru – Zalaganje za žene žrtve nasilja koje se nalaze u zatvoru](#). Na osnovu rezultata istraživanja u okviru

pomenutog projekta dolazimo do zaključka da su uslovi smeštaja i života žena u zatvoru i dalje zabrinjavajući. To najbolje ilustruje činjenica da su žene u Požarevcu smeštene u zgradama unutar zatvorskih zidina iz 19. veka koje su do sada značajnije rekonstruisane svega dva puta. S obzirom da u Srbiji ne postoje zatvorske ustanove mešovitog tipa, žene se upućuju na izdržavanje zatvorske kazne u Požarevac koji je u najvećem broju slučajeva daleko od mesta njihovog prebivališta i njihovih porodica, što nije pravilo kada je reč o muškarcima. Diskriminacija zaposlenih službenika prema osuđenicama u ovoj ustanovi je smanjena, ali ne i iskorenjena a resocijalizacija žena predstavlja možda najslabiju kariku u penalnom sistemu.

Ko su zatvorenice?

Tokom 2011. godine 558 žena je osuđeno na zatvorsku kaznu, što je 19% više u odnosu na 2010. godinu, dok je u istom periodu njih 530 pušteno na slobodu.

Broj žena lišenih slobode	
01.01.2011	209
21.12.2011.	237

U proteklih godinu dana došlo je do značajnih promena u zatvorskoj populaciji zbog strukture počinjenih krivičnih dela koja je sada daleko složenija nego ranije. Prema rečima upravnice KPZ za žene u Požarevcu Anke Gogić-Mitić, u odnosu na 2010. godinu, u 2011. godini broj žena koje su počinile teška krivična dela je povećan. Statistika pokazuje da je, na primer, za teško krivično delo ubistvo i pokušaj ubistva osuđeno 16 žena što je skoro tri puta više nego u 2010. godini, kada je za isto delo osuđeno 6 žena. Takođe, pregled strukture krivičnih dela ukazuje na to da se drastično povećao broj žena koje su osuđene na služenje kazne zatvora od 3 do 5 godina, odnosno od 10 do 15 godina (čak osam puta više nego u prethodnom periodu). Prvi put u KPZ su primljene žene koje izdržavaju kaznu za počinjeno delo u trajanju od 20

do 40 godina i po prvi put na izdržavanje kazne u Zavodu je primljena žena osuđena za ratni zločin. U decembru 2011. godine u Zavodu je bilo 114 osuđenica koje su bile u zatvorenom tretmanu koji podrazumeva visok stepen obezbeđenja i kontrole tih lica, a one koje se nalaze u poluotvorenom i otvorenom tretmanu je za 1% manje.

Struktura krivičnih dela za koje su žene osuđene u 2011:

ubistvo i pokušaj ubistva	16
razbojništvo	21
teška krađa	67
nanošenje telesnih povreda	7
Rrevara	20
zloupotreba droge	48
nasilje u porodici	11
posedovanje oružja i ugrožavanje bezbednosti	2
ugrožavanje bezbednosti u saobraćaju	8
ratni zločini	1
organizovani kriminal	1
ostalo	91

Najveći broj žena u KPZ koje su osuđene za različita krivična dela bile su izložene dugogodišnjem fizičkom i/ili psihičkom nasilju u porodici. Ono što je zabrinjavajuće jeste da je broj osuđenih žena koje su prethodno bile zlostavljane u konstantnom porastu i da se prema podacima one češće osuđuju nego zlostavljači.

Osuđenice se u najvećem broju slučajeva negativno određuju u odnosu na delo koje su počinile. To znači da počinjeno delo ili ne priznaju, ili ne osećaju krivicu za učinjeno. Pored toga njihov odnos prema izdržavanju kazne je takođe negativan čime se znatno otežava postupanje zatvorskih službenika prema njima. Ipak, i pored ovakvog „profila“ osuđenica, smanjuje se broj disciplinskih prestupa koje su one počinile tokom boravka u Zavodu. U vezi sa tim, uočava se i značajan pad primenjenih mera prinude zatvorskih službenika prema zatvo-

renicama za šest puta u periodu od 2008. do 2011. godine. Česti odgovori žena na nasilje koje su preživjele, zatim na nasilje i deprivaciju u Zavodu bili su različiti oblici samopovređivanja. Pozitivna činjenica je da se broj slučajeva samopovređivanja, koji je bio prilično visok u 2008. godini (114), nakon tri godine smanjio na 15.

God.	Broj disciplinskih prestupa	Broj primenjenih mera prinude	Broj slučajeva samopovređivanja
2008	401	96	114
2009	152	81	23
2010	76	23	11
2011	109	16	15 (koje je izvršilo 6 osuđenica)

Uslovi života u zatvoru

Podaci koje su predstavnici VDS prikupili tokom 2011. godine, nakon obilaska KPZ u Požarevcu i intervju sa 58 osuđenica i 11 zaposlenih u Zavodu, ukazuju na to da su uslovi smeštaja i života žena u zatvoru i dalje zabrinjavajući. Ono što najviše tišti zatvorenice su **loši uslovi smeštaja, prenaseljenost, neadekvatna zdravstvena zaštita i udaljenost od porodice.**

KPZ u Požarevcu je jedina ustanova u Srbiji u koju se na izdržavanje kazne zatvora upućuju punoletne osobe ženskog pola i starije maloletnice bilo da su osuđene ili prekršajno kažnjene. Kada je reč o **smeštaju**, s obzirom da glavna zgrada Zavoda datira iz 19. veka i da je do sada samo dva puta značajnije rekonstruisana (1911. i 1971. godine) uslovi smeštaja su veoma loši. Osim jednog krila glavne zgrade koje je sređeno i dobro opremljeno, većina smeštajnih objekata u okviru Zavoda zahteva

hitnu sanaciju. Trenutno postoji projekat kojim se predviđa sanacija oštećenih delova zgrada. Međutim, imajući u vidu da država izdvaja daleko manja sredstva za žensko kazneno-popravne ustanove u odnosu na muške, ne možemo očekivati da će ceo kompleks Zavoda u skorije vreme biti značajnije renoviran. U vezi sa smeštajem uočava se još jedan problem. Naime, KPZ za žene je prema zakonu ustanova poluotvorenog tipa, ali još uvek funkcioniše isključivo kao ustanova zatvorenog tipa zbog nedostatka sredstava za rekonstrukciju postojeće arhitekture. Sama zatvorska arhitektura, koju karakteriše smeštanje celog zatvorskog kompleksa unutar zidova, ne dozvoljava različit tretman zaposlenih prema različitim kategorijama osuđenih žena (Nikolić-Ristanović, 1995). U muškim zatvorima situacija po ovom pitanju je bolja, pošto arhitektura zatvorskog zdanja omogućava stvarno razlikovanje između zatvorenog, poluotvorenog i otvorenog odeljenja, što nije slučaj sa KPZ za žene. Posledica toga jeste da je glavna razlika između onih osuđenica koje zaslužuju maksimalnu kontrolu (zatvoren režim) i onih koje zaslužuju minimalnu kontrolu (otvoreni režim koji u suštini ne postoji) u tome da ove poslednje imaju ključ od vrata i mogu da idu van zidova u toku dana bez kontrole. Međutim, evidentno je da su one konstantno kontrolisane pošto moraju da prijave svaki izlazak i ulazak, i mogu da koriste samo jedan ulaz koji je stalno pod kontrolom zatvorskih čuvara (*ibid*). Inače, da li će osuđena lica izdržavati kaznu u zatvorenom, poluotvorenom ili otvorenom režimu zavisi od vrste krivičnog dela, visine izrečene kazne, oblika krivice, odnosa osuđenog prema krivičnom delu, ranije osuđivanosti i drugih kriterijuma utvrđenih pravilnikom o tretmanu, programu postupanja, razvrstavanju i naknadnom razvrstavanju osuđenih (član 63, ZIKS).

Veliki problem predstavlja i **prenaseljenost** budući da u Zavodu ima 40% više žena nego što smeštajni kapaciteti to dozvoljavaju. Pored toga, ono što u ovom trenutku takođe muči zatvorenice jeste nedostatak prostora u njihovim sobama, ali i

nedostatak prostora koji je uočljiv i kod drugih prostorija koje one koriste (dnevni boravci, sale za kulturno-zabavne aktivnosti, itd.). Iako je zakonom propisano (član 67 ZIKS) da veličina prostorije, u koju se smeštaju zatvorenice na izdržavanje kazne, treba da bude 4m² i 8m³ na jedno osuđeno lice, u praksi to nije slučaj. U prostoru koji je manji od propisanog i dalje postoje kreveti na sprat, a mesta za odlaganje ličnih stvari gotovo da i ne postoje. U nekim muškim zavodima situacija u pogledu veličine prostorija je još gora s obzirom da postoje i kreveti na tri sprata, a neretko se dešava da muškarci spavaju i na podu. Kako bi se rešio problem prenaseljenosti, po mišljenju VDS, nadležni organi treba da ozbiljnije razmisle o sprovođenju alternativnih kazni za lica koja su osuđena na tzv. kratke kazne zatvora u trajanju do godinu dana. Podaci iz maja 2011. godine ukazuju na to da je 37% zatvorenica osuđeno na kazne do godinu dana što navodi na zaključak da bi se uvođenjem alternativnih kazni, koje bi zamenile lišavanje slobode, rešio problem prenaseljenost.

Većina zatvorenica boluje od nekih hroničnih bolesti, zbog čega je u Zavodu u 2011. godini obavljeno 8879 različitih zdravstvenih pregleda. Iako dobijaju redovne terapije u Zavodu, nešto više od polovine intervjuisanih žena izrazilo je prvenstveno nezadovoljstvo postojećom zdravstvenom zaštitom zbog toga što Zavod još uvek nema dovoljan broj lekara, a zatim i zbog činjenice da je oprema koju zdravstveni radnici koriste stara i često se kvari. Zatvorenice su nezadovoljne i zato to što ponekad moraju dosta dugo da čekaju na preglede. Problemi u vezi sa **zdravstvenom zaštitom žena** proističu iz toga što Zavod nema svoju zdravstvenu službu, nego samo ambulantu. Za osnivanje jedne takve službe je napravljen plan, ali još uvek taj plan nije sproveden u delo. Jednom, kada takva služba bude uspostavljena, zatvorenicama će biti omogućena kvalitetnija zdravstvena zaštita koja podrazumeva i angažovanje više lekara specijalista, tehničara, ali i zdravstvenu negu tokom 24h. Problem zdravstvene zaštite svih zatvorenika u Srbiji, ne

samo žena, je sistemske prirode. Naime, zdravstvene službe u okviru kazneno-popravnih zavoda ne pripadaju zdravstvenom sistemu Srbije pa izostaje stručan nadzor i kontrola kvaliteta njihovog rada. Stoga, neophodno je da se zdravstvene službe zatvora u što skorije vreme priključe sistemu zdravstvenih ustanova Srbije čiji će organi pratiti stručno usavršavanje medicinskih radnika zaposlenih u zatvorima i kontrolisati njihov rad kako bi na adekvatan način rešavali probleme svih zatvorenika.

Gotovo da sve osuđenice **kontakte sa svojim porodicama** održavaju putem telefona. Više od polovine žena ne prima posete u zatvoru i kao česte razloge zbog kojih im porodice ne dolaze u posetu navode udaljenost KPZ od mesta njihovog prebivališta i nedostatak finansijskih sredstava za putne troškove.

Postoji li nasilje i diskriminacija prema zatvorenicama?

Istraživanje VDS ukazuje na to da je u nekoliko slučajeva zabeleženo fizičko nasilje nad osuđenicama, bilo od drugih osuđenica ili zaposlenih. Odnos zaposlenih prema različitostima, posebno u pogledu seksualnog opredeljenja, tolerantniji je nego ranije. Međutim, zabeleženo je par slučajeva diskriminacije osuđenica zbog etničke pripadnosti i fizičkog izgleda. Pored toga, same osuđenice pokazuju netolerantan stav prema različitostima, pa je zabeleženo nekoliko slučajeva vređanja i ponižavanja kome su osuđenice bile izložene od drugih žena. Pozitivno je to što su žene informisane da svoja prava mogu da zaštite i obraćanjem Zaštitniku građana, ali je još uvek mali broj žena spreman da podnese pritužbe ovom organu. Od 58 intervjuisanih žena do sada se samo 5 žena obratilo Zaštitniku građana. Još uvek nije poznato na koji način se Zaštitnik građana izjasnio prema tim podnetim pritužbama.

Ono što saznajemo na osnovu uvida zamenika Zaštitnika građana Miloša Jankovića u rad zatvorskih ustanova jeste da ne postoji sistemska tortura, odnosno slučajevi kršenja ljudskih prava lica lišenih slobode u zatvorskom sistemu Srbije. U 2011. godini Zaštitnik građana je primio 400 pritužbi zatvorenika na rad zatvorske uprave, tj. Uprave za izvršenje krivičnih sankcija. Pritužbe su se najviše odnosile na uslove smeštaja a ne na diskriminaciju zaposlenih prema osuđenima. Prema mišljenju zamenika Zaštitnika građana ozbiljan problem predstavlja položaj žena u pritvoru. Jedan od najlošijih aspekata pritvora žena jeste da su one u pritvorskim jedinicama na teritoriji Srbije izolovane od ostalih pritvorenika te da često provode vreme same tokom trajanja krivičnog postupka, tj. do momenta izricanja presude za krivično delo.

Kako bi se unapredio tretman zaposlenih Zavod je 2010. godine usvojio Pravilnik o postupanju zaposlenih prema ženama u zatvoru. U skladu sa Pravilnikom trenutno se sprovode seminari i programi obuke zatvorskih službenica. Obuke vrši Uprava za izvršenje krivičnih sankcija, a cilj je da se u obuke uključe različite teme iz oblasti rodne ravnopravnosti kako bi se obezbedilo što bolje postupanje prema zatvorenicama.

Resocijalizacija i povratak u zajednicu – najslabije karike

Resocijalizacija

Sadržaji i aktivnosti, koji bi trebalo da se organizuju radi podrške osuđenima za što uspešnju resocijalizaciju nakon izlaska iz ustanove, su na veoma niskom nivou i bez značajnijeg efekta. Tome doprinosi i nedovoljan stručni kadar i ekonomsko-tehnički uslovi u Zavodu, kao i nedostatak sistemskih rešenja i organizovane saradnje sa predstavnicima civilnog društva, za šta je odgovorna država.

Profesionalno angažovanje zatvorenica je važan deo procesa resocijalizacije. Većina zatvorenica je radno angažovana u Zavodu, a poslovi na kojima su angažovane obuhvataju poslove u krojačkoj radionici, zatim poslove održavanja higijene, rad u bašti, na sređivanju dvorišta, itd. Neki od problema na koje se nailazi kada je u pitanju organizovanje radnog procesa, jesu zastoji ili prekidi u radu koji nastaju zbog toga što usled ograničenih prostornih mogućnosti ne rade uvek svi pogoni u kojima žene mogu biti angažovane, zatim često nedostaju sirovine i materijali koji su neophodni za proces rada. Dodatno, uočava se nedostatak kvalifikovanog kadra koji bi obučavao žene za obavljanje određenih poslova, a postoje i teškoće pri plasiranju proizvedene robe i sl. I pored navedenih problema zatvorenice su zainteresovane za pohađanje različitih kurseva i obuka koje bi im olakšale zapošljavanje po izlasku iz zatvora. Zbog toga je u narednom periodu potrebno uložiti napor da se načini iskorak iz tradicionalnih ženskih zanimanja i da se žene obuče za obavljanje onih poslova koje će im koristiti nakon izlaska iz zatvora i prilikom traženja zaposlenja na tržištu rada.

Pored profesionalnog osposobljavanja zatvorenica, potrebno je pružiti podršku ženama i na druge načine. Kada je reč o obrazovnoj strukturi osuđenica, većina osuđenica je nepismena i polupismena i ima završeno nekoliko ili sve razrede osnovne škole. Manji broj njih je završilo srednju školu, a najmanji broj ima završen fakultet. Uprkos velikom broju nepismenih i polupismenih osuđenica, uslovi za obrazovanje u Zavodu su loši. Osim kursa za opismenjavanje, u Zavodu se ne organizuje celokupan proces osnovnog obrazovanja odraslih i to zbog nedostatka materijalnih sredstava i nedovoljne motivisanosti osuđenica da pohađaju školu.

Kako bi se nadomestio nedostatak materijalnih i ljudskih resursa organizacije civilnog društva u saradnji sa Zavodom *ad hoc* organizuju obuke za zaposlene ili kroz projekte pružaju podršku zatvor-

enicama čiji je krajnji cilj resocijalizacija i sprečavanje povratka u zatvor. Programi podrške organizacija civilnog društva se realizuju najčešće u tri faze: pre upućivanja na izvršenje kazne, tokom boravka u zatvoru i nakon izlaska iz zatvora. Podrška pre upućivanja na izdržavanje kazne obuhvata informisanje o njihovim pravima, uslovima u zatvoru, mogućnosti pružanja pomoći tokom izdržavanja kazne itd. Tokom boravka žena u zatvoru programi podrške se realizuju najviše kroz grupne i/ili individualne intervju i radionice. Organizovanjem intervjua i radionica ženama se pruža prilika da iznesu probleme sa kojima se suočavaju i pronadu konstruktivno rešenje za njih. Poslednji vid podrške, podrška po izlasku iz zatvora, obuhvata emotivnu podršku, pripremu za pronalaženje posla, povezivanje sa decom i porodicom, pomoć u slučajevima susretanja sa nasiljem i pronalaženje nenasilnog odgovora na njega i slično.

Povratak u zajednicu

Nažalost i dalje se nalazimo u situaciji da su žene koje su odslužile kaznu, nakon izlaska iz zatvora, prepuštene same sebi i da nemaju kome da se obrate što ih dovodi u veoma tešku poziciju, jer se tokom reintegracije u društvo suočavaju sa brojnim problemima. Čak ni organizacije civilnog društva koje ženama tokom boravka u zatvoru pružaju podršku nemaju potpun uvid šta se sa njima dešava kada napuste zatvorske zidine. Jedno od obrazloženja za to može biti da se žene, po principu slobodne volje i dobrovoljnosti, javljaju tim OCD ukoliko im je pomoć potrebna. Stoga bi u periodu nakon izlaska iz zatvora ženama, ali ne samo njima, od velikog značaja bilo postojanje službe koja bi im pružila podršku i olakšala njihov povratak u zajednicu. Usled nedostatka sistema podrške i zaštite prava žena, krug nasilja se često ne prekida po izlasku iz zatvora pa je broj povratnica prilično visok. S tim u vezi nameće se jedno važno pitanje na koje se još uvek ne nazire jasan odgovor, a to je ko je odgovoran za uspostavljanje jedne takve službe. Da li je za izgradnju sistema postpenalne

zaštite odgovorna država, ili će organizacije civilnog društva u Srbiji u nedostatku ovakve službe i dalje snositi najveći deo tereta za ponovnu integraciju žena u zajednicu?

Preporuke:

- S obzirom da je nedovoljno izdvajanje iz republičkog budžeta uzrok mnogih problema vezanih za smeštaj i uslove života žena u zatvoru, neophodno je povećati izdvajanja iz republičkog budžeta za kazneno-popravne ustanove u kojima se smeštaju žene;
- Potrebno je kontinuirano sprovesti obuke zaposlenih koje imaju za cilj unapređenje tretmana zaposlenih prema licima lišenih slobode;
- Zdravstvene ustanove u okviru zatvorskih sistema je potrebno uključiti u sistem zdravstvene zaštite u Srbiji kako bi se obezbedilo kvalitetnije pružanje zdravstvenih usluga;
- Neophodno je uspostaviti sistem postpenalne zaštite, odnosno službu koja bi osuđenicama nakon izlaska iz zatvora pružila podršku i olakšala njihov povratak u zajednicu;
- I dalje razvijati saradnju između državnih institucija i organizacija civilnog društva koje se bave ljudskim pravima žena i bezbednosti. Eksperti/kinje iz civilnog društva mogu vršiti dodatnu edukaciju i obuku zaposlenih u zatvorskim sistemima, ali ujedno kroz različite programe mogu da pruže podršku ženama i da ih osnaže i pripreme za povratak u zajednicu.

Izvori: [Žene u zatvoru \(Zorica Mršević\) \(Bez\)smisao kazne zatvora ili ka feminističkoj analizi kazne zatvora](#) (Nikolić-Ristanović, 1995), [Zatvori puni kao košnice \(Politika\)](#), [Žena u zatvoru – deprivacije zatvoreničkog života, Godišnji izveštaj o radu UIKS \(2009\)](#)

Autorka: Maja Bjeloš, istraživačica u Beogradskom centru za bezbednosnu politiku

Iz sveta

Da li je bojno polje postalo dečije igralište? Priča o deci vojnicima

Deca. Vojnici. Dve reči koje nikako ne idu jedna uz drugu. Međutim, jedan od najalarmantnijih trendova u savremenim oružanim sukobima je učešće dece kao vojnika. Pretpostavlja se da trenutno u svetu ima oko 300.000 dece ispod 18 godina starosti koja su regrutovana kako u vladinim, legalnim oružanim snagama, tako i u raznim milicijama i paravojnim snagama u oružanim sukobima u gotovo 30 zemalja širom sveta. Većina dece vojnika (dečaka i devojčica) se regrutuju iz najsiromašnijih, najneobrazovanijih i najmarginalizovanijih delova društva. Posebno rizična grupa su deca iz nestabilnih porodica, izbegla i interno raseljena deca, deca koja žive u konfliktnim zonama i gradovima gde su smeštene neke od naoružanih grupa, deca iz posebnih etničkih, rasnih i religijskih grupa, kao i deca bivši vojnici.

„Plašila sam se svoje mame. Kada je otišla, odvela je moju sestru a ja sam ostala da čuvam ostalu braću i sestre. Ostavila me je sa ocem, međutim, i on je otišao i ja sam ostala sama u kući. I baš tada su se pojavili vojnici.“

Ispovest devojčice iz Kolumbije

Zloupotreba dece kao vojnika nije fenomen novijeg doba, već datira od kada postoje oružani sukobi. Međutim, veće angažovanje dece kao vojnika usledilo je sa pojavom sve razornijih ratova koji su sami po sebi imali za posledicu veliki broj žrtava, što je povlačilo i angažovanje dece koja su u tim situacijama služila za „popunjavanje brojnog stanja“ među borbenim redovima. Iako se broj razornih međudržavnih ratova smanjio, povećanje unutar-državnih sukoba svuda u svetu uticao je da se trend upotrebe dece vojnika nastavi. Pored toga, tehnološki napredak u industriji naoružanja i povećanje broja lakog naoružanja doprineli su povećanju upotrebe dece vojnika. Današnje automatsko naoružanje je mnogo lakše za rukovanje, često lako dostupno te ga deca mogu koristiti gotovo jednako kao i odrasli. Faktori koji takođe utiču na povećano učešće dece vojnika u oružanim sukobima su loš ekonomski i socijalni status dece i njihovih porodica, dostupnost lakog naoružanja, programi koji propagiraju militantne stavove i nasilje, religijsko ubeđenje, a sve to je u najtešnjoj vezi sa postojanjem nekog oružanog sukoba u samom okruženju.

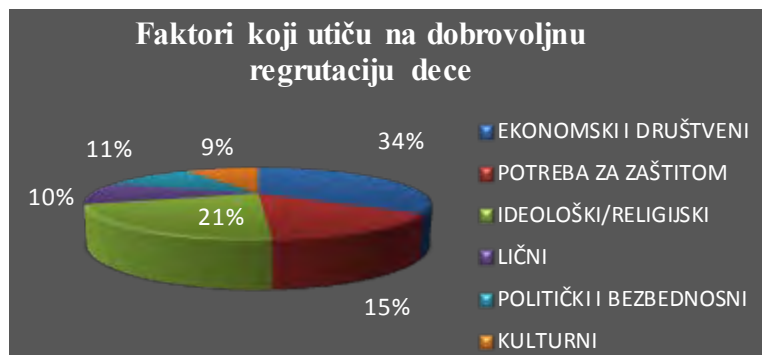
Decom vojnicima se smatra svaka osoba ispod 18 godina starosti koja je deo bilo koje vrste regularnih ili neregularnih oružanih snaga ili naoružanih grupa u bilo kom obimu, uključujući i one koje su ograničene da budu kuvari, nosači, kuriri, stražari, osim onih osoba koje su priključene samo kao članovi porodice.

Definicija uključuje i devojčice koju regrutuju naoružane grupe radi prinudne udaje ili kao seksualno roblje.

Kako se deca regrutuju?

Regrutacija je prvi korak ka zloupotrebi dece kao vojnika. U dosadašnjoj literaturi i praksi izdvajaju se sledeće vrste regrutacije: **obavezna, dobrovoljna, prisilna i otmice**. Obavezna regrutacija je zakonom

propisana i kao takva, za razliku od ostale tri, ne predstavlja osnovu za regrutaciju dece. Poznata još i kao redovna, obavezna regrutacija predstavlja radnju zahtevanu zakonom redovnih oružanih snaga. Obavezna regrutacija osoba mlađih od 18 godina zabranjena je Dopunskim Protokolom uz Konvenciju o pravima deteta o uključivanju dece u

oružane snage. Razlika između dobrovoljne i prisilne regrutacije nema toliko jasnu i uočljivu granicu, jer i pored toga što se neki slučajevi smatraju dobrovoljnom regrutacijom, velika polemika se vodi u kojoj meri je to dobrovoljno, budući da su deca ipak, posredno ili neposredno, primorana da pristupe oružanim snagama. Otmice kao način „regrutovanja“ su karakteristične za regrutovanje devojčica, jer se one ipak teže odlučuju na dobrovoljno pristupanje nekoj od oružanih grupa, a i roditelji ne pristaju tako lako da ih se odreknu kvo dečaka.

„U bazi ne možemo da pričamo o svojoj porodici ili svom selu. Rekli su nam: Zaboravite vaše roditelje dok ste ovde. Biće vam dobro ovde.“

Ispovest devojčice iz Angole

Da li se samo dečaci regrutuju?

KO?		KAKO?	
Vlade	Burundi, DR Kongo, Gvineja, Liberija, Mijanmar, Sudan, Uganda...	Direktno, u borbama	kao obučeni ili poluobučeni vojnici sa različitim tipovima naoružanja, kao stražari, za postavljanje i uklanjanje mina i minskih polja ili kao zamena odraslim vojnicima...
Paravojne grupacije i milicije koje uživaju podršku vlade	Kolumbija, Somalija, Sudan, Zimbabve, Uganda...	Indirektno u borbama, bez naoružanja	kvo špijuni, izviđači, nosači municije, opreme i različitih tereta za potrebe vojske, vojni kuvari ili lica koja nabavljaju hranu, kuriri
Nevladine oružane grupe	Avganistan, Čečenija, Kolumbija, DR Kongo, Indija, Laos, Nepal, Nigerija, Šri Lanka, Sudan, Jemen...	U političke ciljeve	za dostizanje nekih političkih ciljeva (kao "živi štit") ili u propagandne svrhe

Postojanje devojčica vojnika je problem jednako rasprostranjen kao i problem dečaka vojnika. Tokom oružanih sukoba, devojčice se najčešće koriste kao seksualno roblje, bivaju silovane, prisiljene na udaju za ostale vojnike ili trpe neke druge oblike seksualnog nasilja. Prvi put, o ozbiljnom problemu postojanja devojčica-vojnika počelo se govoriti nakon završetka konflikta između Angole i Mozambika 90-ih godina prošlog veka.

Nakon toga, zabeleženi su mnogi slučajevi njihove zloupotrebe, a skorašnji primeri su Liberija (8.000 devojčica vojnika) ili DR Kongo (demobilisano 3.000 devojčica - 15% od ukupnog broja). Devojčice kao vojnici trpe mnogo veće pritiske i torture od dečaka zbog samih fizičkih razlika. Imajući u vidu bezbednosne i kulturološke probleme sa kojima se suočavaju nakon završetka oružanih sukoba, njihova integracija u društvo je mnogo teža nego kod dečaka.

„...ako devojčica zatrudni primorana je da abortira.“

Ispovest devojčice iz Kolumbije

Ko i kako koristi decu vojnike?

Najjednostavniji odgovor na ovo pitanje je SVI na SVE NAČINE! Decu vojnike zlopotrebljavaju svi. Bogate države poput Sjedinjenih Američkih Država, Kanade i Velike Britanije, ali i siromašne afričke i azijske države ([Globalni izveštaj o deci vojnicima, 2008](#)). Zatim, države različitih političkih i religijskih uređenja, regularna vojska i paramilitarne jedinice (videti tabelu).

Povratak u zajednicu - program DDR

Razoružanje, demobilizacija i reintegracija (eng. *Disarmament, Demobilization and Reintegration, DDR*) je trokraki program smanjivanja ili ostavljanja oružja koje je pripadalo nekadašnjim vladinim ili opozicionim snagama, oslobađanja od viška ljudstva i integrisanja bivših boraca u normalan civilni život nakon perioda (obično unutrašnjeg) konflikta. Cilj programa razoružanja, demobilizacije i reintegracije (u daljem tekstu Program DDR) je učešće u bezbednosti i stabilizaciji post-konfliktnog okruženja radi početka obnove i razvoja. Program DDR bivših vojnika je složen proces sa političkom, vojnom, bezbednosnom, humanitarnom i socio-ekonomskom dimenzijom. Nastoji da deluje sa bezbednosnim problemima post-konfliktnog okruženja koji se javljaju kada su bivši borci

ostavljeni bez osnovnih sredstava za život, bez bilo kakve socijalne mreže osim njihovih bivših saboraca, tokom ključnog perioda tranzicije od konflikta do mira. Kroz proces uklanjanja naoružanja iz ruku boraca, odvajanja boraca od vojnih jedinica do pomaganja istim u procesu ekonomske i socijalne integracije u društvo, program DDR nastoji da podrži bivše borce kako bi oni postali aktivan deo u mirovnom procesu. U ovom pogledu, program DDR postavlja temelje za čuvanje i održavanje zajednice u kojima te osobe mogu da žive kao ravnopravni građani, izgrađujući nacionalne kapacitete za dugoročni mir, bezbednost i razvoj.

Devojčice koje su pretrpele seksualna zlostavljanja, bile žrtve silovanja ili služile kao supruge komandanata i vojnika u nekoj naoružanoj grupi ili vojsci, imaju pravo da budu uključene u program DDR, bez obzira da li znaju da rukuju naoružanjem ili ne. Međutim, problem je u tome što veliki broj devojčica koje su bile seksualno zlostavljane ne želi to da prizna iz straha od stigmatizacije, tj. žigosanja od rodbine i okoline čime bi sebe dovele u težak položaj i nakon istupanja iz sastava naoružanih grupa. Zbog toga, devojčice vojnici su veoma često isključene iz programa DDR, jer se one najčešće registruju kao "sluge" ili "pratioci" vojnog kampa, pre nego borci. Takođe, komandanti koji su koristili devojčice kao seksualno roblje ili supruge, pa sa njima imaju i decu, ne žele da ih se odreknu i dozvole im pristup ovom programu. Sve ovo pokazuje da je reintegracija devojčica bivših vojnika u normalne društvene i životne aktivnosti mnogo teža i kompleksnija od reintegracije dečaka, te im sa te strane treba posvetiti posebnu pažnju.

„Ko sam sada ja? Imam ličnu kartu koja mi ništa ne znači. Zbunjena sam.“

Ispovest devojčice iz Šri Lanke

Zadaci za budućnost

Na kraju svega ovoga, svi mi možemo da postavimo sebi pitanje „Šta da uradimo da se u budućnosti ovakve stvari ne dešavaju?“. Ovo su samo neke od mera kojima bi mogli, barem delimično, smanjiti zloupotrebu dece kao vojnika:

- Putem političkih pritisaka i javnih osuda značajnije povećati uticaj na nevladine naoružane grupe da prestanu sa regrutovanjem dece ispod 18 godina starosti i da svu decu, mlađu od 18 godina oslobode iz svojih jedinica. Ove grupe bi trebalo da nadgledaju organi UN nadležni za sprovođenje tih aktivnosti;
- Uključiti sve strane u sukobu u prekid vatre i mirovni sporazum o oslobađanju dece vojnika, njihovu demobilizaciju i reintegraciju u društvo;
- Napraviti poseban plan za demobilizaciju devojčica vojnika, njihovu reintegraciju, vodeći posebnu brigu o kulturološkim običajima društva gde se one vraćaju, kao i dugoročan plan njihove reintegracije;
- Vlade država u kojima postoji problem zloupotrebe dece vojnika treba da izrade program za njihovo automatsko oslobađanje iz ratnih jedinica te njihovu reintegraciju;
- Razviti strategiju za zaštitu dece od regrutacije i zloupotrebe od strane naoružanih grupa, uključujući u nju sve legalne, institucionalne, kulturološke, socijalne i ekonomske mere za sve visokorizične situacije, uključujući zemlje ugrožene konfliktom i one gde naoružane grupe deluju ili gde je konflikt moguć;
- Nacionalnim zakonima izričito kriminalizovati one koji vrše regrutaciju dece ispod 18 godina i njihovo korišćenje u konfliktima, ali i uspostaviti jedinstveni pravni sistem nadležan za sprečavanje i kažnjavanje ovakvih slučajeva;
- Uspostaviti razne legalne komisije sačinjene od pravnih eksperata, predstavnika UN i

organizacija civilnog društva koje bi imale zadatak da vrše istragu i sudsko gonjenje naoružanih snaga i grupa koje regrutuju i zloupotrebljavaju decu ispod 18 godina.

- Takođe, pronaći rešenje za zaštitu dece izbeglica, one koji traže azil ili su u procesu migracije ka nekoj odredišnoj državi, od ponovnog regrutovanja i korišćenja u ratnim sukobima, jer ona spadaju u najnezaštićenije i najugroženije grupe dece, kao i obezbediti njihov fizički i psihički oporavak.

Izvori: [Globalni izveštaj o deci vojnicima \(2008\)](#), [Pojmovnik o deci vojnicima \(DCAF\)](#), [Recruiting Children for Armed Conflict \(2007\)](#), [Deca vojnici: etička perspektiva \(2007\)](#), [Prava dece u konfliktu \(2008\)](#), [Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, Guide to the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict \(2003\)](#), [Rat nije dečija igra!](#)

Internet sajtovi: [War Child](#), [Amnesty](#), [Child Soldiers](#), [Invisible Children](#), [Stolen Childhood](#)

Autor: Major Đorđe Turukalo, Odeljenje za civilno-vojnu saradnju, Generalštab Vojske Srbije

SAD usvojile NAP za primenu Rezolucije 1325 SB UN

Usvajanje Nacionalnog akcionog plana (NAP) je signal da će se SAD u narednim godinama više angažovati u rešavanju brojnih izazova u oblasti rodne ravnopravnosti i bezbednosti na međunarodnom nivou. Kao stalna članica Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija i jedna od vodećih donatorskih zemalja u svetu u pružanju humanitarne i razvojne pomoći, SAD mogu doprineti promovisanju i punoj primeni Rezolucije SB UN 1325 (i srodnih rezolucija) u svim zemljama članicama UN. Ovo bi trebalo i da označi promenu u načinu angažovanja SAD u brojnim mirovnim i drugim misijama širom sveta.

Nacionalni akcioni plan za primenu Rezolucije 1325 SB UN u Sjedinjenim američkim državama (SAD) je usvojen krajem decembra 2011. godine. Proces izrade NAP-a je započeo 2010. godine, na inicijativu [Američkog instituta za mir \(USIP\)](#). Institut je tokom protekle dve godine organizovao brojne aktivnosti i okupio veliki broj organizacija civilnog društva kako bi skrenuo pažnju američke vlade na teme koje se odnose na žene, mir i bezbednost i potrebu za usvajanjem ovakvog dokumenta.

Cilj NAP-a je: „Osnažiti polovinu svetske populacije da postane jednak partner u sprečavanju konflikata i izgradnji mira u zemljama zahvaćenim ratnim sukobima, nasiljem i nebezbednošću“. Ostvarivanje tog cilja, navodi se, neophodno je za očuvanje nacionalne bezbednosti SAD i globalne bezbednosti.

Oblasti NAP-a

NAP ima 5 tematskih oblasti, tj. glavnih ciljeva. Prva oblast se odnosi na **integrisanje i institucionalizaciju rodno osetljive politike u oblastima diplomatije, razvojne pomoći i odbrambene politike u konfliktnim područjima**. Ovo će biti ostvareno kroz međuagencijsku saradnju, razvoj praktičnih politika, unapređivanje profesionalnog usavršavanja i obrazovanja i kroz evaluaciju aktivnosti.

Druga oblast se odnosi na **povećanje nivoa učestvovanja žena u mirovnim procesima i procesima donošenja odluka**. Aktivnosti u ovoj oblasti biće usmerene ka jačanju i promovisanju prava žena i promovisanju njihove uloge u mirovnim procesima, sprečavanju sukoba, tranzicionim procesima, itd. Ovde se, između ostalog, predviđa i javno zagovaranje za imenovanje više žena na najviše položaje u UN.

Treća oblast se odnosi na **zaštitu žena od nasilja**. Ovde su predstavljene aktivnosti koje će se

preduzimati radi zaštite žena i dece od zlostavljanja, eksploatacije, diskriminacije, seksualno i rodno zasnovanog nasilja i trgovine ljudima, kao i radi kažnjavanja počinioca ovih dela. Navodi se da je za ostvarenje ovog cilja, između ostalog, potrebno da mirovne misije UN dobiju veći mandat za zaštitu civilnog stanovništva, kao i da je potrebno razvijati praktične instrumente i smernice (kodekse ponašanja) za članove humanitarnih i mirovnih misija kako bi se lakše borili sa seksualnim i rodno zasnovanim nasiljem u kriznim i konfliktnim područjima. Potrebno je, takođe, pružiti podršku UN u naporima da se poveća broja žena u mirovnim misijama, kao i da se obezbedi bolji trening za pripadnike mirovnih misija.

Prevenција sukoba je četvrta oblast NAP-a, a njen glavni cilj je uspostavljanje sistema ranog upozoravanja o potencijalnim sukobima, koji će sadržati i rodnu analizu i omogućiti praćenje povećanja diskriminacije i nasilja nad ženama.

Peta oblast sadrži pregled aktivnosti, usmerenih ka tome da se osigura **bezbedan i jednak pristup humanitarnoj pomoći**. Jedna od mera u ovoj oblasti biće uvođenje savetnika za rodnu ravnopravnost u krizne timove i timove za oporavak koje Vlada SAD šalje u krizna područja.

Sprovođenje

U roku od 150 dana od usvajanja NAP-a Vlada, Ministarstvo odbrane i USAID će imenovati osobe koje će biti zadužene za koordinaciju i sprovođenje plana. Oni će takođe biti zaduženi i za dostavljanje posebnih planova za sprovođenje NAP pomoćniku predsednika SAD i savetniku za nacionalnu bezbednost. Planovi treba da sadrže precizne vremenske okvire za sprovođenje aktivnosti unutar institucija, kao i način na koji će se vršiti nadzor i evaluacija sprovođenja NAP-a. Takođe, biće formiran i poseban Savet međuagencijske politike za žene, mir i bezbednost (*Interagency Policy Committee dedicated to Women, Peace, and*

Security - WPS IPC). Ovo telo će vršiti nadzor i reviziju aktivnosti u sklopu sprovođenja NAP-a i voditi računa da se ciljevi NAP-a uključe u sve relevantne nacionalne strategije. Prva revizija NAP-a je predviđena za 2015. godinu.

Pet osnovnih principa na kojima počiva NAP

1. obezbeđivanje učestvovanja i zaštite žena kao aktera u izgradnji mira će postati vodeći princip angažovanja SAD u rešavanju konflikata, njihovoj prevenciji i izgradnji mira.
2. podrška i osnaživanje postojećih inicijativa - oslanjajući se na druga dokumenta koja naglašavaju potrebu integrisanja rodne perspektive u bezbednosnu politiku SAD (poput Nacionalne strategije bezbednosti), NAP će podupreti i ojačati postojeće inicijative za unapređivanje rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena, osigurati poštovanje ljudskih prava i osigurati da se bezbednosne potrebe ranjivih grupa uzimaju u obzir prilikom rešavanja konflikata.
3. inkluzivnost – tokom sprovođenja ovog dokumenta SAD će nastojati da uvažava i omogućava učestvovanje velikog broja aktera – žena, muškaraca i dečaka i pripadnika marginalizovanih grupa, uključujući mlade, nacionalne, rasne i verske manjine, osobe sa invaliditetom, LGBT osobe i pojedince iz svih socio-ekonomskih slojeva društva.
4. koordinacija aktivnosti - kako bi se osigurao što veći uticaj NAP-a, SAD će osigurati koordinaciju aktivnosti svih bitnih agencija.
5. odgovornost za sprovođenje NAP-a je na agencijama Vlade SAD.

Izvori: [Američki institut za mir \(USIP\)](#), [Nacionalni akcioni plan](#).

Priredila: Gorana Odanović, istraživačica u Beograskom centru za bezbednosnu politiku

SPROVOĐENJE NAP 1325 U SRBIJI – HRONOLOGIJA DOGAĐAJA

2010

decembar	<p>14-16. u organizaciji Misije OEBS u Srbiji, Beogradskog fonda za političku izuzetnost i Beogradskog centra za bezbednosnu politiku održan prvi seminar o uvođenju rodne perspektive u reformu sektora bezbednosti u Ečki. Učesnici seminara bili su predstavnici državnih institucija nadležnih za sprovođenje NAP.</p> <p>23. Vlada RS donela je zaključak kojim se usvaja Nacionalni akcioni plan</p> <p>30. zaključak Vlade je objavljen u Službenom glasniku Republike Srbije</p>
-----------------	---

2011

februar	16-18. održan drugi po redu seminar o uvođenju rodne perspektive u reformu sektora bezbednosti u Kovačici
mart	<p>1. u organizaciji Beogradskog centra za bezbednosnu politiku održan okrugli sto o savetnicima za rodnu ravnopravnost – mehanizmu za rodnu ravnopravnost koji se po prvi put uvodi u Ministarstvo odbrane, unutrašnjih poslova, Upravu carina, Upravu za izvršenje krivičnih sankcija i BIA</p> <p>16-18. održan treći po redu seminar o uvođenju rodne perspektive u reformu sektora bezbednosti u Nišu</p>
jun	<p>1-2. u organizaciji UNWomen održan je seminar o utvrđivanju ključnih pokazatelja za praćenje sprovođenja NAP</p> <p>2-3. u organizaciji „Žena u crnom“ održan je seminar posvećen utvrđivanju ključnih indikatora za praćenje sprovođenja NAP</p> <p>7. u organizaciji BCBP održan je okrugli sto o kvotama u sektoru bezbednosti</p>
jul	Formirana je analitička grupa Ministarstva odbrane.
septembar	<p>10. prva generacija kadetkinja upisanih 2007/2008. godine završila je školovanje na Vojnoj akademiji</p> <p>15. potpisan sporazum o saradnji između UNWomen i Ministarstva odbrane u cilju podrške sprovođenju NAP za primenu Rezolucije 1325 u Srbiji</p> <p>16. u okviru Beogradskog bezbednosnog foruma (Belgrade Security Forum) održan je panel posvećen ženama liderima u sektoru bezbednosti</p>
oktobar	<p>13. doneta odluka Vlade RS kojom se osnivaju Polički savet i Multisektorsko koordinaciono telo (MSKT)</p> <p>19. u organizaciji BCBP održan je okrugli sto o mehanizmi podrške ženama u sektoru bezbednosti</p>
novembar	<p>10-15. u organizaciji BCBP, Stalne konferencije gradova i opština i Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava Misije OEBS u Srbiji održane su stručne konsultacije u Zaječaru, Nišu i Kraljevu sa predstavnicima lokalnih samouprava i civilnog društva posvećene procesu sprovođenja NAP na lokalnom nivou.</p> <p>22. održan je sastanak MSKT i predavanje o mehanizmu psihološke podrške zaposlenima u MUP, tzv. „podrška kolegi“</p>
decembar	<p>9. održana je konstitutivna sednica Političkog saveta</p> <p>22. organizovano je javno slušanje u Narodnoj skupštini o rezultatima sprovođenja NAP</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Imenovane su savetnice za rodnu ravnopravnost u Ministarstvu odbrane, unutrašnjih poslova i u Upravi carina. ▪ MSKT je usvojilo poslovnik o radu i procedure o načinu izveštavanja državnih institucija o sprovođenju NAP ▪ Analitička grupa MO izradila rodnu analizu i pripremila izveštaj o sprovođenju plana u MO

	<p>za MKT</p> <p>26. usvojen je predlog odluke o obrazovanju Komisije za praćenje sprovođenja Nacionalnog akcionog plana za primenu Rezolucije 1325 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija – Žene, mir i bezbednost u Republici Srbiji (2010 – 2015), koju je podnela narodna poslanica Gordana Čomić.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ministar odbrane na preporuku Poverenice za zaštitu ravnopravnosti doneo je odluku o upotrebi rodno osetljivog jezika u Ministarstvu odbrane i Vojski Srbije.
2012	
januar	<p>15. analitičke grupe nadležnih ministarstava podnele su MSKT izveštaje o procesu sprovođenja plana</p> <p>26. održana je sednica MKT na kojoj je usvojen plana rada za 2012. godinu</p> <p>30. MKT ima zadatak da objedini pojedinačne izveštaje u jedinstven izveštaj i da ga podnese Političkom savetu i nadležnom odboru Vlade RS</p>

Bilten Rod i bezbednost broj 07

Urednice:

Maja Bjeloš, majabjelos@ccmr-bg.org
 Gorana Odanović, gorana.odanovic@ccmr-bg.org

Recezentkinja:

Sonja Stojanović, sonjastojanovic@ccmr-bg.org

Saradnici:

Đorđe Turukalo, djordjet@yahoo.com
 Centar E8, centar@e8.org.rs

Prelom:

Saša Đorđević, sasadjordjevic@ccmr-bg.org

Standardi za objavljivanje teksta u Biltenu:

Dužina teksta: tekst ne treba da bude duži od 350 do 500 reči. Font: Times New Roman 12, prored 1.5.

Kontakti redakcije:

Beogradski centar za bezbednosnu politiku
 Gundulićev venac 48/I, 11000 Beograd, Srbija.
 Tel/faks: 011- 32 87 226, 32 87 334
 E-mail: office@ccmr-bg.org
 Web: www.ccmr-bg.org

ROD i bezbednost [Elektronski izvor] : bilten / urednice Maja Bjeloš, Gorana Odanović. - [Onlajn izd.]. - Elektronski časopis. - 2011, br. 1 (jun) - . - Beograd : Beogradski centar za bezbednosnu politiku, 2011-

Način dostupa (URL): <http://www.ccmr-bg.org/>
 Način dostupa (URL): <http://www.bezbednost.org/>. - Mesečno. - Nasl. sa nasl. ekrana. - Opis izvora dana 25. 08. 2011. - Varijantni naslov: Bilten rod i bezbednost
 ISSN 2217-6551 = Rod i bezbednost (Online)
 COBISS.SR-ID 185853708